

V rámci diskuse vystoupil nejprve D. Provazník (Ústav filozofie a sociológie SAV, Bratislava) s příspěvkem k problematice rodiny a jejího postavení v sociálně třídní struktuře. Uvedl, že vliv rodiny jako primární skupiny se sice v poslední době oslabil, avšak přesto je neobyčejně významný pro rozvoj osobnosti, kterou ovlivňuje na celý život.

L. Macháček (Ústav filozofie a sociológie SAV, Bratislava) věnoval své vystoupení přípravě mládeže pro činnost v socialistické společnosti. Uvedl, že se začíná rozvíjet výzkum mládeže jako zdroje reprodukce sociálně třídní struktury. Zmínil se o otázkách formování světového názoru mládeže v opatřeních školské politiky, jež sleduje zavádění progresivních metod výuky.

M. Horanský (Ústav filozofie a sociológie SAV, Bratislava) zdůraznil, že sociálně třídní strukturu nelze sledovat bez zkoumání sociálních aspektů sociální skupiny lidí postprodukčního věku, která se stále zvětšuje. Sledování biologických, fyziologických a psychologických faktorů je třeba rozšířit o faktory sociální. Je třeba se též zamyslet nad tím, kdy člověk začíná být starý z hlediska sociálního. Zamítl stanovisko, že rozhodující je nárok na starobní důchod a argumentoval jeho rozdílností v různých zemích.

K. Podoláková (Výskumný ústav životnej úrovně, Bratislava) uvedla, že 30 let není mnoho v celých dějinách, ale znamená hodně v historii jednoho národa, zejména Slovenska. Vyzvedla zásadní význam Února 1948, který změnil do té doby neměnné schéma sociálně třídní struktury společnosti, a nastínila některé současné problémy utváření socialistického způsobu života, jako určování priorit, regulování dalšího rozvoje homogenizace způsobu života, likvidace nežádoucích jevů apod.

L. Pisca (Ústav filozofie a sociológie SAV, Bratislava) věnoval několik poznámek problémům stárnutí, přičemž uvedl, že tento problém se v Československu stává problémem starých osamělých žen, které se dožívají vyššího věku než muži. Konstatoval, že se sice homogenizuje způsob života, ale segregují se skupiny (argumentoval domovy důchodců). Zdůraznil povinnost společnosti pečovat o skupiny starých lidí, u nichž je tato potřeba v podstatě ještě větší než u dětí.

E. Malá (Výskumný ústav kultúry, Bratislava) se zaměřila na otázky uspokojování kulturních potřeb pracujících. Konstatovala, že pro rozvoj kultury je významný charakter práce a pracoviště, stejně jako rozvinutost osobnosti pracujícího člověka. Argumentovala výsledky výzkumu dynamiky kulturní úrovně žen v socialistické společnosti, v jehož rámci se zkoumala spokojenost žen s uspokojováním jejich kulturních potřeb, a to diferencovaně u různých kategorií žen podle kvalifikace a profesí.

J. Košta (Ústav filozofie a sociológie SAV, Bratislava) uvedl, že pro proces sblížování, homogenizace tříd socialistické společnosti je rozhodující dělba práce, přičemž konstatoval, že se v otázce dělby práce nejsme dostatečně flexibilní.

Konferenci uzavřela J. Jančovičová, která vyjádřila přesvědčení, že téma konference bylo zvoleno vhodně a aktuálně. Jako klad konference vyzvedla její pracovní ráz i skutečnost, že hodnocení minulosti bylo správným odrazovým můstkem pro hodnocení současnosti. Vyslovila názor, že sociologická obec je schopna pomoci prohlubovat sblížování a homogenizaci socialistické společnosti. V závěru uvedla, že z konference bude vydán sborník, který lze považovat za jeden dokument plnění úkolů uložených společenským vědám XV. sjezdem KSČ.

*Libuše Lišková*

#### **IV. všesvazová výroční konference Sovětské sociologické asociace**

V dubnu 1977 se konala *IV. všesvazová konference Sovětské sociologické asociace*, která zhodnotila výsledky práce za uplynulých 5 let a projednala úkoly dalšího období. Podrobná zpráva o jednání konference byla zveřejněna ve třetím čísle loňského ročníku časopisu *Sociologičeskiye issledovanija*. Výsledky a závěry konference jsou v mnoha směrech podnět i pro práci Československé sociologické společnosti při ČSAV, a proto o ní přinášíme podrobnější informaci.

\* \* \*

Hlavní referát, nazvaný *Zvýšit úroveň sociologických výzkumů*, přednesl akademik A. G. Jegorov, tajemník oddělení filozofie a práva Akademie věd SSSR.

Kladně zhodnotil výsledky výzkumné a ediční činnosti Asociace, jakož i výsledky práce jejího prezidia, sekcí a odboček. Ocenil zvláště přínos sociologických výzkumů organizovaných stranickými orgány v oblasti ideologické práce a komunistické výchovy. Sovětské sociologové také významnou měrou přispěli k rozpracování perspektivních plánů rozvoje národního hospodářství a kultury, a to jak v celostátním, tak

v lokálním měřítku. V uplynulém období došlo k rozvoji práce sociologů v podnicích a ve výrobních sdruženích.

Sovětská sociologická asociace dále rozšířila a upevnila mezinárodní styky a věnovala zvýšenou pozornost ideologickému boji i kritice koncepcí a teorií buržoazních ideologů. Velký význam mělo aktivní vystoupení sovětské delegace na *VIII. světovém sociologickém kongresu* (Kanada, 1974).

Akademik Jegorov zdůraznil, že strana přikládá rozvoji sociologie velký význam a všestranně podporuje rozvoj sociologických výzkumů ve všech oblastech společenského života. Hlavní úkoly byly v tomto směru formulovány v dokumentech XXV. sjezdu KSSS a v usnesení ÚV KSSS *O potřebách dalšího rozvoje společenských věd a zvýšení jejich úlohy v komunistické výstavbě*. Strana v nich zdůraznila orientaci na aktuální úkoly komunistické výstavby, na systematické poznávání dynamicky se rozvíjejících procesů a jevů života sovětské společnosti a na jejich hluboké marxisticko-leninské zobecnění. Toho lze dosáhnout za předpokladu trvalého spojení sociologického výzkumu se společenskou praxí.

V souvislosti s tím akademik Jegorov uvedl, že v dalším období nepůjde „... o pouhé další zlepšení činnosti Sovětské sociologické asociace, ale tak jako v celé vědeckovýzkumné a ideologické práci o její pozvednutí na kvalitativně nový a vyšší stupeň“ (s. 5).

Proto je třeba věnovat pozornost některým aktuálním a nedořešeným otázkám práce Asociace. Především je nutné, aby sociologické problémy byly rozpracovávány v nedílné jednotě se všemi ostatními stránkami marxisticko-leninského světového názoru. Asociace musí stát v čele tohoto procesu a pomáhat svým členům při studiu a zvládnutí marxismu-leninismu. Sociologie tvoří velmi rozvětvený systém a sám její předmět se neustále rozvíjí. Bez hlubokého zvládnutí marxismu-leninismu nelze postihnout celou složitou a měnící se společenskou skutečnost. Zejména ti pracovníci, kteří se zabývají konkrétními výzkumy, musí věnovat soustavnou pozornost svému ideově teoretickému růstu.

Bezprostředně naléhavým úkolem je rozpracovat marxisticko-leninskou metodologii sociologických výzkumů. „... síla naší vědy je v marxisticko-leninské metodologii, různé metodické postupy, ankety, modelování, matematické metody aj., musí „pracovat“ v závislosti na ní, na jejím základě, v souladu s ní“ (s. 6).

V nadcházejícím období bude třeba se hlouběji zabývat jednotou a vzájemnou závislostí empirické a teoretické roviny výzkumu. Vědecké poznání se neopírá jen o sběr a přísnou prověrku faktů, ale současně i o jejich pečlivou analýzu, která musí směřovat k odhalení reálného obsahu, k širším teoretickým zobecněním a k odhalování tendencí a zákonitostí.

Důsledná realizace stranou zdůrazňovaného požadavku těsného spojení společenských věd a vědeckých výzkumů se životem je osvědčenou cestou k překonávání schematismu, dogmatismu, popisnosti a plochého empirismu. Výzkumná činnost musí být rozvíjena promyšleně, podle jednotného plánu a musí vycházet ze skutečné vědeckých metodologických a metodických postupů. V tomto smyslu by měla Asociace prohlubovat svůj podíl na přípravě kádrů zabývajících se sociologickým výzkumem.

Akademik Jegorov rovněž připomněl závažné úkoly sociologů při rozvíjení kritiky buržoazní ideologie, zejména při odhalování idealistických a metafyzických kořenů reakčních koncepcí a třídních pozic buržoazních ideologů. Zdůraznil, že k ideologickému boji je nutno přistupovat ofenzivně, v jednotě teorie a praxe.

Doporučil, aby se dále rozvíjela tvůrčí spolupráce sociologů pracujících v Akademii věd SSSR a v Akademii věd svazových republik se sociologickými odděleními ve stranických a vědeckých institucích, na vysokých školách, odvětvových institutech a v závodech, právě tak jako spolupráce s ostatními vědními obory, zejména ekonomickými. Uvedl, že komplexní přístup k řešení závažných otázek dalšího rozvoje sovětské společnosti předpokládá další sjednocování úsilí vědců a pracovníků praxe, nezávisle na jejich vědecké podřízenosti. Tyto záměry se postupně realizují i v rámci Sovětské sociologické asociace; bylo by žádoucí, aby se to dělo intenzivněji a organizovaněji.

\* \* \*

Výroční zprávu *Výsledky pětileté činnosti Sovětské sociologické asociace* přednesl člen korespondent AV SSSR, M. N. Rutkevič. V úvodu konstatoval, že určující význam pro rozvoj sovětské sociologie v uplynulém období měla historická *usnesení XXIV. a XXV. sjezdu strany, usnesení ÚV KSSS o dalším rozvoji společenských věd a dokumenty strany a vlády vydané při příležitosti 250. výročí Akademie věd SSSR*. V duchu těchto dokumentů je třeba analyzovat dosažené výsledky, posoudit nedořešené problémy práce Asociace a orientovat sovětskou sociologii na řešení aktuálních úkolů základního a aplikovaného výzkumu.

Od III. všesvazové konference (červen 1972) zaměřila Asociace hlavní úsilí na všestrannou podporu rozvíjejících se sociologických výzkumů, na prohlubování jejich spojení s praxí komunistické výstavby, na propagandu marxisticko-leninské sociologie a na boj s ideologickými koncepcemi buržoazní sociologie. Díky vynaloženému úsilí se podařilo podstatně zvýšit ideově teoretickou a metodickou úroveň sociologických výzkumů, zdokonalit jejich organizaci a zvýšit úroveň vědeckých doporučení pro orgány řízení.

Úspěšně probíhala institucionalizace sociologie. *Institut konkrétních sociálních výzkumů*, založený v roce 1968, byl v červnu 1972 přejmenován na *Institut sociologických výzkumů* (ISI) a současně byly stanoveny zásady jeho činnosti. V rámci AV SSSR vzniklo více než 40 vědeckých oddělení sociologického zaměření. Na řešení sociologických otázek se podílejí i další vědecké instituce. V Akademii společenských věd, v Institutu marxismu-leninismu, na Vysoké stranické škole ÚV KSSS a v řadě republikových a oblastních vysokých stranických škol jsou řešeny sociologické problémy propagandy, sociální politiky strany a komunistické výchovy. V mnoha výrobních sdruženích, ve skupinách podniků a na vysokých školách vznikly sociologické laboratoře. Jen na vysokých školách se za uplynulých pět let zvýšil jejich počet čtyřikrát (dosáhl počtu dvou set). Některé z těchto laboratoří se rozrostly v početné kolektivy, například sociologická laboratoř v Ufinském leteckém institutu, rozvíjející významnou činnost v oblasti sociálního plánování, nebo v Moskevském automobilním institutu, kde zkoumají sociologické problémy automobilismu.

Radu výzkumů realizují instituty a rady pro sociologické výzkumy při stranických, komsomolských a jiných společenských organizacích v republikách, krajích a oblastech SSSR.

Rozvoj sociologických výzkumů se promítá i ve zvýšené publikační činnosti. Za léta 1965–1975 bylo vydáno 1500 knih a brožur pojednávajících o různých otázkách a oborech marxisticko-leninské sociologie. Důležitým prostředkem rozšiřování vědeckých a metodologických poznatků se stal časopis *Sociologičeskije issledovanija*, vydávaný čtvrtletně od roku 1974. Tento časopis dosáhl v současné době širokého uznání v Sovětském svazu i v zahraničí.

V uplynulém období bylo dosaženo významných úspěchů při zvyšování metodologické a metodické úrovně konkrétních sociologických výzkumů, v překonávání úzkého empirismu a „anketomanie“. V návaznosti na diskusi o některých vědeckých pracích obsahujících ideové nedostatky, byla rozpracována otázka předmětu marxisticko-leninské sociologie.

Byly odsouzeny tendence svádějící sociologii k empirismu a k tzv. „všeobecné sociálně experimentální vědě“, jejímž úkolem by bylo „zabezpečovat“ faktický materiál pro ostatní společenské vědy a dodávat metodiku a matematické postupy pro zpracování empirického materiálu.

V diskusi o předmětu marxisticko-leninské sociologie bylo zdůrazněno, že historický materialismus je jednotnou vědeckou teorií společenského vývoje, která jednak vystupuje jako obecná teorie marxistické sociologie, jednak jako základní součást filozofie. Sociologie jako věda založená na dialektickém a historickém materialismu a na teorii vědeckého komunismu se však neomezuje pouze na obecnou sociologickou teorii. Obsahuje další roviny badatelského přístupu, jimiž jsou speciální (díličí) sociologické teorie, konkrétní (empirické) výzkumy a problémy technik a metodik jejich provádění. Všechny tyto roviny výzkumu spolu dialekticky souvisí a vytvářejí celek marxisticko-leninské sociologie (s. 10).

Ve výroční zprávě byla dále zdůrazněna potřeba rozpracování metodologických otázek marxisticko-leninské sociologie, zajišťujícího, aby každý konkrétní sociologický výzkum byl dobře metodologicky a metodicky připraven a jeho program byl zpracován na odpovídajícím teoretickém základě. Není správné ztotožňovat konkrétní empirické výzkumy s aplikovaným výzkumem. Empirický výzkum může být zaměřen speciálně, například k prověření určité teoretické hypotézy a nemusí mít tedy bezprostředně aplikovatelný charakter.

Při rozpracování metodologie a metodiky sociologických výzkumů je třeba věnovat pozornost otázkám zpracování dotazníků, reprezentativnosti výběru, využívání matematických prostředků umožňujících hlubší rozbor řešených teoretických problémů, využívání výpočetní techniky při zpracování empirických údajů apod. Ve zprávě bylo kritizováno používání dotazníků a interview v případech, kdy to není účelné a kdy by zcela postačovalo využití existujících statistických údajů. Současně bylo poukázáno na potřebu rozpracování pojmového aparátu marxisticko-leninské sociologie s tím, že významnou roli v tomto směru by měl sehrát *Sociologický slovník*, na němž již byly zahájeny přípravné práce.

Výroční zpráva ocenila výsledky některých rozsáhlých konkrétních sociologických výzkumů (například komplexní výzkumy v Taganrogu, zadané oddělením propagandy

ÚV KSSS, výzkumy faktorů migrace na Sibiři, výzkum úlohy vysoké školy při změně sociální struktury společnosti realizovaný ISI AV SSSR apod.). Současně konstatovala, že obecná metodologická a metodická úroveň značné části sociologických výzkumů neodpovídá současným potřebám, a to ani ve velkých vědeckých institucích. Některé sociologické výzkumy, zejména ty, které jsou prováděny menšími skupinami v lokálním měřítku nejsou dostatečně promyšleny, nemají předem zpracovaný program, trpí empirismem a jejich cíle jsou povrchní. Na takové výzkumy je škoda vynakládat síly a prostředky.

Vedení Sovětské sociologické asociace vidí základní příčinu uvedených nedostatků především v úrovni kvalifikace sociologických kádřů. Vysokoškolské sociologické vzdělání je teprve v začátcích. Dosavadní postup, orientovaný na rekvalifikaci pracovníků v takzvaných školách závodních sociologů a na některé jiné formy zvyšování sociologické kvalifikace, nemůže kompenzovat nedostatečný rozvoj vysokoškolské přípravy sociologických kádřů.

V té souvislosti zpráva kladně zhodnotila úsilí některých vysokých škol o rozvoj sociologického vzdělání. Například na filozofických fakultách Moskevské, Leningradské, Běloruské a Uralské univerzity a na některých dalších univerzitách byla zavedena nebo se připravuje specializace aplikované sociologie. Na Moskevské státní univerzitě byla její výuka zahájena 1. 9. 1977; na Leningradském finančně ekonomickém institutu a na některých vysokých školách existuje již několik let specializace aplikované sociologie. Na mnoha univerzitách marxismu-leninismu při městských výběrech KSSS úspěšně pracují sociologické fakulty. Významnou pomoc v přípravě sociologických kádřů představuje také vydání *Pracovní knihy sociologa*.

Vedení Sovětské sociologické asociace tyto kroky kladně hodnotí, ale nepovažuje je zatím za postačující. Doporučuje, aby na dalších vysokých školách byla ustavena sociologická oddělení.

Ve výroční zprávě byly rozebrány některé základní směry sociologických výzkumů. Nej důležitější z nich je orientován na sociální plánování, tvořící hlavní část komplexního sociálněekonomického plánování. Plánování sociálního rozvoje pracovních kolektivů, které se široce rozvinulo v letech osmé pětiletky a které bylo schváleno XXV. sjezdem KSSS, dalo mocný podnět rozvoji sovětské sociologie. Sociální plánování se dnes dotýká desítek kolektivů závodů, podniků, výrobních sdružení, kolchozů a sovkhozů, vědeckých institucí i podniků v oblasti služeb. V roce 1971 vypracovala skupina vědeckých pracovníků (vedená členem-korespondentem AV SSSR D. A. Kerimovem) *metodické zásady sociálního plánování* (v roce 1976 vyšlo druhé, doplněné a rozšířené vydání).

Rozvíjí se i sociální plánování v rovině teritoriální – plánování měst, zemědělských rajonů a oblastí. Zvláště byly oceněny komplexní plány ekonomického a sociálního rozvoje Leningradu a Leningradské oblasti, Minska, Moskvy a Sverdlovské oblasti. Pro *Komplexní program vědecko-technického pokroku a jeho sociálně ekonomických důsledků* (zpracovaný AV SSSR společně s ministerstvy) připravili sociologové část o sociálních problémech rozvoje národního hospodářství a kultury.

V uplynulém období byla v sociologickém výzkumu věnována značná pozornost otázkám *vývoje sociální struktury sovětské společnosti*. Výzkumy se zabývaly problematikou překonání sociálních rozdílů v sovětské společnosti, vlivem vědeckotechnického rozvoje na změny v charakteru a obsahu práce a rozvojem sociální struktury vyspělé socialistické společnosti. Proces překonávání sociálně třídních rozdílů se uskutečňuje především v oblasti ekonomické, současně však významně ovlivňuje rozvoj vzdělanosti a kultury pracujících. Progresivní změny v technice a zvyšující se úroveň všeobecného a odborného vzdělání pracujících přináší významné změny charakteru a obsahu práce a urychlují proces sblížování dělnické třídy, kolchozního rolnictva a inteligence.

Poznatky ze sociologických výzkumů v oblasti sociální struktury byly zhodnoceny na *III. všesvazové konferenci* (Zvenigrod, říjen 1976). Institut sociologických výzkumů AV SSSR připravil práci na téma *Sociální struktura rozvinuté socialistické společnosti v SSSR*, která vyšla v roce 1976.

V posledních letech se značně aktivizovaly výzkumy zabývající se *socialistickým způsobem života*. V této oblasti je třeba, aby se od studia jednotlivých stránek přecházelo k hlubšímu a komplexnějšímu poznání s cílem odhalit vzájemné souvislosti všech rysů socialistického způsobu života a získané poznatky syntetizovat. Pozornost výzkumu by měla být zaměřena na poznání způsobu života jednotlivých kategorií sovětské společnosti, zejména městského obyvatelstva. Komplexně je třeba zkoumat proces sblížování způsobu života městského a vesnického obyvatelstva, třídních a sociálních skupin, národů a národností.

Dosavadní výsledky výzkumů z této oblasti jsou shrnuty v práci *Socialistický způsob života a ideologický boj*, zpracované Akademií společenských věd při ÚV KSSS a Institutu sociologických výzkumů AV SSSR.

Sociologické výzkumy *ideologických procesů* probíhají v těsné součinnosti se stranickými orgány. V první polovině sedmdesátých let byl ukončen výzkum mechanismu formování veřejného mínění v podmínkách středně velkého průmyslového města. Průzkumy byly zaměřeny na působení masových komunikačních prostředků. Na základě získaných poznatků byly v řadě oblastí zpracovány plány rozvoje kulturních zařízení.

Stranické orgány v Moskvě, Leningradě, Sverdlovsku, Stavropolském kraji a jinde, zorganizovaly za aktivního podílu sociologů výzkum efektivnosti různých forem ideologické práce a stranického vzdělávání. Jak ukázala konference uspořádaná ÚV KSSS na téma *Sociálně ekonomické plánování a ideologická práce* (Leningrad, říjen 1975), sociologické metody nacházejí ve stranickém řízení ideologické práce široké uplatnění.

Aktuálním se stává — jak to zdůraznil XXV. sjezd KSSS — výzkum veřejného mínění. Při rozpracování této problematiky je třeba odmítnout teoretické přístupy buržoazní sociologie, pojímající veřejné mínění jako „vědomí davu“, které nezávisí na podmínkách života a s nímž lze, za pomoci prostředků masové informace, libovolně manipulovat. „...z hlediska historického materialismu je veřejné mínění zvláštní stránkou společenského vědomí, odrážející podmínky společenského života a hodnotící je prismatem třídních zájmů“ (s. 16).

V podmínkách třídně rozděleného světa a nesmiřitelné ideové protikladnosti socialistického a kapitalistického společenského systému značně narůstají úkoly marxisticko-leninské sociologie v zápase s buržoazní ideologií. V posledních letech došlo k rozvoji kritiky *současné buržoazní sociologie*, zejména idejí strukturalismu, buržoazní sociální psychologie, jakož i nových variant sociologických koncepcí „post-industriální společnosti“, jejichž cílem je dosáhnout úplné anebo alespoň částečné konvergence socialistické a buržoazní společnosti. Kritickému rozboru byl podroben i teoretický základ těchto koncepcí, tzv. „technologický determinismus“.

Zvýšila se operativnost kritiky nových koncepcí buržoazní sociologie, přičemž ovšem existuje řada možností, jak úroveň a pohotovost kritiky prohloubit. Zejména je nutno podrobit kritické analýze nové jevy v buržoazní a reformistické ideologii a odhalovat jejich spojení s politikou. Ještě větší pozornost je třeba věnovat studiu vývoje sociologického myšlení v rozvojových zemích.

V boji s buržoazní sociologií sehrály významnou úlohu materiály zpracované sovětskými sociology v období příprav VIII. *světového sociologického kongresu* (Kanada, 1974), které byly publikovány v dvoudílné práci *Sociologie a současnost*. Nyní se sovětské sociologové připravují na IX. *světový sociologický kongres* (Svédko, srpen 1978), jehož hlavní téma má název *Cesty sociálního rozvoje*.

Výroční zpráva ocenila vzájemnou spolupráci sovětských sociologů se sociology ostatních zemí socialistického společenství a pokračující koordinaci práce na společenskovědním úseku. Od roku 1974 pracuje problémová komise *Evoluce sociální struktury socialistické společnosti. Sociální plánování a prognózování*. V řadě zemí byly zahájeny výzkumy k problematice dělnické třídy a mládeže. Důležitým přínosem bude i společně připravovaná monografie *Dějiny marxisticko-leninské sociologie v socialistických zemích Evropy po druhé světové válce*.

Pokud jde o vlastní činnost Sovětské sociologické asociace a její vnitřní život, byla zorganizována řada konferencí, sympozií a porad. Ve spolupráci s Ústavem sociologických výzkumů AV SSSR probíhají každoročně koordinační porady, které přispívají k upevnění spolupráce mezi vědeckými institucemi, sociologickými centry a odbočkami Asociace. Rozšiřuje se publikační činnost. Společně s ISI vydala Asociace jen za poslední tři roky cca 50 sborníků a informačních bulletinů zaměřených na různé oblasti sociologie.

Počet odboček Asociace se zvýšil z původních pěti (leningradská, ukrajinská, sibiřská, uralská a vojenská) na dvanáct. Velmi kladně byla oceněna práce vojenské odbočky, v jejímž rámci pracují sekce *Metodologie a metodika vojensko-sociologických výzkumů* a sekce *Sociologické problémy rozvoje armády socialistického společenství*. Při vojenské odbočce byl ustaven výzkumný komitét vojenskovo vlastenecké výchovy mládeže; jejími členy byl sestaven přístroj *Sociometr — 2*, určený pro sběr a prvotní zpracování sociologické informace.(1)

Positivně byla zhodnocena metodická pomoc, kterou poskytují sociologická pracoviště a odbočky svým členům, zejména závodním sociologům. Například již pět let

(1) Podrobnou informaci o tomto přístroji uvedli V. N. Kovalev a V. M. Čepurov v článku *Sběr a prvotní zpracování sociologické*

informace za pomoci přístroje Sociometr — 2; In.: *Sociologičeskije issledovanija* č. 4/1976, s. 106—118.

úspěšně působí škola průmyslových sociologů v Moskvě, kterou organizuje ISI AV SSSR. Značné zkušenosti ze zvyšování kvalifikace závodních sociologů mají v ural-ské odbočce, kde od roku 1968 pracuje obdobná škola. V roce 1973 přešla tato škola na dvouletý učební program, který obsahuje 126 hodin teoretické výuky a 100 hodin praxe.

Druhou důležitou organizační formou Sovětské sociologické asociace jsou vědecko-výzkumné sekce, které mají pomáhat sociologům v realizaci a koordinaci vědeckých výzkumů, organizovat tematické vědecké konference, semináře a porady. V současné době existuje 26 centrálních sekcí, z nichž některé (například sekce sociální psychologie, rodiny, etno-sociologických výzkumů, prostředků masové informace, efektivnosti ideologické práce a veřejného mínění, sociálního plánování a prognózování, sociolingvistiky, kultury, tělovýchovy a sportu, automobilizace) dosahují ve své práci pozoruhodných výsledků. Práce některých sekcí však dosud nemá potřebnou úroveň, což bylo ve výroční zprávě označeno za jeden ze základních nedostatků činnosti Asociace.

Vedení Asociace posoudilo i výsledky práce časopisu *Sociologičeskije issledovanija* a ocenilo jeho aktivní podíl na zvyšování ideově teoretické úrovně sociologických výzkumů, na popularizaci jejich výsledků a na systematickém a důsledném boji s antimarxistickými sociologickými koncepcemi. Bylo doporučeno, aby časopis přinášel více informací o práci závodních sociologů, o práci a výsledcích činnosti oddělení a sekcí Asociace.

Za uplynulé pětiletí došlo ke značnému zvýšení počtu členů Asociace. Počet individuálních členů se z původních 1500 zvýšil na 2500 a počet kolektivních členů z původních 300 na 450.

Vedení Sovětské sociologické asociace podalo ve výroční zprávě konkrétní a kritický rozbor výsledků a současného stavu sociologie v SSSR a orientovalo své členy na aktivní řešení úkolů stanovených XXV. sjezdem KSSS.

\* \* \*

V souladu s usnesením XXV. sjezdu, usnesením ÚV KSSS o dalším rozvoji společenských věd a doporučením prezidia AV SSSR bude další činnost Asociace zaměřena na:

- prognózy sociálního rozvoje sovětské společnosti do roku 1990 a na metodologické problémy sociální prognostiky, zejména systému sociálních ukazatelů;
- vědecky zdůvodněná metodická doporučení pro oblast komplexního ekonomického a sociálního plánování v podnicích, sdruženích a odvětvích národního hospodářství, v rajónech, městech, oblastech, krajích a republikách;
- zdokonalování sociální struktury rozvinuté socialistické společnosti, hledání cest překonávání sociálních rozdílů mezi městem a vesnicí, mezi pracovníky v oblasti fyzické a duševní práce a cest sblížení socialistických národů;
- metody sociologické analýzy změn v charakteru a obsahu práce, sociální a profesionální orientace mládeže, sociálních a demografických procesů;
- formování nového člověka a zdokonalování socialistického způsobu života, hledání cest rozvoje kulturních zájmů v systému potřeb různých skupin obyvatelstva, rozvoj společensko-politické aktivity, zdokonalování forem a metod boje se zápornými jevy ve vědomí a chování lidí;
- procesy formování veřejného mínění v podmínkách narůstajícího množství informací;
- analýzu a třídní kritiku nových koncepcí buržoazní sociologie týkajících se perspektiv společenského vývoje, jakož i reformistických a revizionistických sociologických teorií.

Členům Asociace, jejím odbočkám a sekcím bylo uloženo, aby zvýšili své úsilí při rozpracovávání metodologických problémů a zvyšování profesionální úrovně sociologických výzkumů, při zdokonalování metodik a technik výzkumu, práce s informacemi, konzultační a publikační činnosti. Do usnesení byla zahrnuta opatření k zajištění IX. světového sociologického kongresu.

Vedení Asociace bylo uloženo, aby se státními orgány a prezidiem AV SSSR jednalo otázky dalšího rozvoje vysokoškolského sociologického vzdělávání kádrů a podílelo se na přípravě učebních plánů a pomůcek pro specializaci „aplikovaná sociologie“.

Předsedou prezidia Sovětské sociologické asociace byl zvolen profesor Ch. N. Momdžjan. Zástupci předsedy byli zvoleni: člen-korespondent AV SSSR T. I. Zaslavskaja, doktor filozofických věd N. I. Lappin, profesor G. V. Osipov a profesor A. G. Charčev.

Účastníci konference schválili dopis Ústřednímu výboru KSSS a generálnímu ta-

jemníkovi ÚV KSSS L. I. Brežněvovi, v němž uvedli, že za hlavní poslání a obsah své vědecké a společenské činnosti považují věrnou službu sovětskému lidu, který pod vedením strany buduje komunistickou společnost.

Antonín Stojan

## Informace o časopisu *Obščestvennyje nauki*

V roce 1977 začal pravidelně vycházet nový sovětský časopis *Obščestvennyje nauki* (*Společenské vědy*) vydávaný tiskovým orgánem sekce společenských věd prezidia Akademie věd SSSR. (V roce 1976 bylo vydáno „nulté“ reklamní číslo.)

Zaměření časopisu je výrazem vzrůstající tendence k vzájemnému propojení různých oblastí vědeckého poznání, která je typická pro socialismus. *Obščestvennyje nauki* se snaží seznámit čtenáře s novými nejvýznamnějšími pracemi z oblasti společenských věd, zabývajícími se širšími problémy, které mohou být řešeny pouze ve spolupráci jednotlivých společenskovědních oborů. Největší prostor je přitom vyhrazen filozofům a sociologům.

### *Jak časopis Obščestvennyje nauki vznikl?*

V roce 1970 začala Akademie věd SSSR vydávat v Moskvě sérii společenskovědních čtvrtletníků určených pro zahraniční čtenáře. Dnes jsou to *Social Sciences*, *Sciences sociales*, *Ciencias sociales*, *Gesellschaftswissenschaften*. Tyto čtvrtletníky se přetiskují v japonštině, řečtině, arabštině (Libanon) a v bengálštině (Kalkata).

Prohloubení spolupráce sovětských společenských vědců s jejich kolegy v ostatních socialistických zemích a rozšíření ruského jazyka jako nástroje mezinárodních vědeckých styků vytvořily podmínky pro vydávání podobného časopisu v ruštině. Přibližně tři čtvrtiny nákladu jsou distribuovány za hranicemi Sovětského svazu, především v evropských socialistických zemích.

Od cizojazyčných čtvrtletníků se *Obščestvennyje nauki* liší jak svou periodicitou (6 čísel za rok), tak obsahem. Nejčtenější jsou v časopise publikovány materiály, které se zabývají teoretickými i praktickými otázkami budování socialismu a komunismu, upevňováním mírové základny socialismu a zkušenostmi ze spolupráce vědců socialistických zemí.

Časopis má vlastní redakční radu v čele s viceprezidentem Akademie věd SSSR, akademikem P. N. Fedosejevem. Členy jsou představitelé společenskovědních a humanitních ústavů Akademie věd, vědci, kteří se aktivně podílejí na mezinárodní spolupráci.

Struktura časopisu odpovídá běžným zvyklostem vědeckých periodik: *Statí* (cca 150 stran z 240, tj. asi 2/3 čísla), *Vědecký život*, *Přehledové studie a recenze* a *Bibliografie*.

Časopis aktivně využívá nových knih, které získaly nejvyšší ocenění recenzentů a čtenářů. Ze 60 statí otištěných v roce 1977 tvoří téměř polovinu autorská přepracovaná kapitol nebo části různých monografií a sborníků.

Přetiskují se také nejzajímavější články ze specializovaných vědeckých časopisů, pokud jsou pro obor významné. Jsou publikovány zprávy o původních výzkumech.

Autory statí jsou představitelé různých vědních oborů. Tak například ve druhém čísle 1978 jsou publikovány dva tematické okruhy. První — *Rízení v socialistické společnosti* — zahrnuje statí V. Afanasjeva (z jeho poslední knihy *Čelověk v upravlenii obščestvom*), R. Belousova o demokratickém centralismu v sovětské ekonomice, práci skupiny právníků SSSR a NDR *Obščestvo i apparat gosudarstvennogo upravlenija* (z kolektivní monografie vědců socialistických zemí). Druhý okruh je věnován otázkám *využití kvantitativních metod ve společenských vědách*. Je uveden prací G. Ruzavina, který hovoří o všeobecných aspektech matematizace vědeckých výzkumů, dále obsahuje statí o zkušenostech z matematizace v historických výzkumech (J. Kachk) a o metodologických aspektech matematizace v psychologii (V. Tjuchtin).

Pro některé z dalších čísel redakce připravuje výběry na téma *Mravní svět rozvinutého socialismu*; *Sociální plánování a sociální indikátory*; *Zájmy, stimuly, potřeby a Socialistický způsob života*.

Hlavním cílem, na něž se chce redakce orientovat, je aktivní využívání rubriky statí pro uveřejňování výsledků spolupráce vědců socialistických zemí. V roce 1978 se budou pravidelně v každém čísle objevovat tematické výbory statí sestavené podobně jako kolektivní mezinárodní monografie, které vznikají v rámci mnohostranné a dvoustranné spolupráce. Častěji budou také publikovány obšírnější zprávy z vědeckých diskusí a přehledy o literatuře.

Poměrně velký prostor v časopise zaujímá část *Vědecký život*. Jsou v ní zpravidla publikovány původní příspěvky. Seznamuje čtenáře s organizací vědy v SSSR, s prací